

Lázár szövegére. Pesten jelent meg ENGELNél 1848-ban a *Morgenröthe* című folyóirat 3. számú mellékleteként.

Értékes e kiadvány nemcsak tartalmánál fogva, hanem mert LISZRET magyar ruhában ábrázolja zongorája mellett. BARABÁS MIKLÓSNak a Szépművészeti Múzeumban őrzött festménye után készült a címlapot díszítő litográfia. A 31 cm-es kőmetszésű kiadvány a mult századi kitűnő magyar kiadványok közül is kitűnik.

K. DEDINSZKY IZABELLA.

Legszebb magyar könyv 1939. Az elmúlt év karácsonyán, két olyan munkát tüntetett ki a Magyar Bibliofil Társaság elnöksége „az év legszebb könyve“ megkülönböztető jelzőjével, amelyek díszére válnának akármelyik nyugateurópai ország könyvművészetének is. Évek során, midőn a Bibliofil Társaság szemlét tartott az esztendő magyar könyvtermésén, a legkiemelkedőbb darabok között nem egyszer nem tudott volna részrehajlás nélkül lényeges értékkülönbséget tenni; épp ezért, több könyvnek adományozta ugyanazon alkalommal „az év legszebb könyve“ címet. Így az idén is, két munka kapta a kitüntetést. Az egyik a *Szekfű Gyula* szerkesztésében megjelent, *Mi a magyar?* című, az Athenaeum nyomdájában, a Magyar Szemle Társaság tulajdonát képező „Old Kenntonian Face“ anyadúcokkal készült könyv,¹ a másik pedig a Hungária-nyomda terméke, a *Régi magyar játékkártyák*.²

1939. két „legszebb könyvé“-nek kiválasztásakor az a szempont vezette a Magyar Bibliofil Társaságot, hogy két másfajta célra, és a másfajta célnak másfajta nyomdatechnikai és könyvművészeti igényekkel készített könyvnek juttassa a kitüntetést. A felvetett szempont szerint a *Mi a magyar?* című kiadvánnyal a szélesebb közönség számára készült szép könyvet, a *Régi magyar játékkártyákkal* pedig, a főnőízlésű keveseknek, a szép könyvet kedvelő bibliofileknek szánt munkát óhajtotta megjutalmazni. A kitüntetésnek ilyen módja mélyebb-értelmű és messzetekintőbb, mintha kizárólag bibliofil könyvekre van tekintettel; mert belevonja a nyomdász-mesterség szépségversenyébe, s kiemelkedő teljesítményekre ösztönzi azokat a kiadókat és nyomdaüzemeket is, amelyeknek nem tartozik, vagy nem is tartozhatik programjába a bibliofil könyvkiadás.

Az idei kitüntettek közül sem a Magyar Szemle Társaság, sem pedig a Hungária-nyomda nem újonc „az év legszebb könyve“ jutal-

¹ Magyar Szemle Társaság, Bp. 1939. 556 [4] l. 16 tábla.

² Magyar és külföldi kártyafestés. XV—XIX. század. Összeállította és magyarázó szöveggel ellátta Kolb Jenő. 80 színes hasonmással. [Bp. 1939.] Hungária-könyvek 6. 78. [6] l.

mazottjainak névsorában. Könyveinek kiadásánál mindkét vállalat határozott könyvművészeti ízlést tart szemel előtt; az egyiknek éppúgy, mint a másiknak, meg van a maga jellegzetes, tervszerűen kialakított könyvstílusa. A Magyar Szemle Társaság első kiadványától kezdve, — nagy könyveinél szintúgy, mint a *Kincsestár* kis köteteinél — következetesen ragaszkodik ahhoz a könyvtípushoz, melynek közvetlen rokona, mintaképe a választékos, finom, modern angol könyv. Ezek a kiadványok egytől-egyig legízlésesebb köteteket képviselik a nagyközönségnek szánt, legújabb magyar könyveknek. Velük ellentétben, a Hungária-könyvek stílusa a KNER-nyomtatványok több mint félévszázados hagyományához kapcsolódik, és azt fejleszti tovább minden egyes darabjával.

A legújabb Hungária-könyv KNER ALBERT ízlését dicséri. Az ő tipográfiai tervei szerint készült a kiadás, s ő készítette az illusztrációk kivitelezéséhez használt színes dúcokat is. A tipográfia, az illusztrációk, a papír és a kötés egymással versenyezve és ugyanakkor összhangban tartva szolgálja a legmagasabb bibliofil eszményt. Az igényes könyvnyencnek is ritka ünnepi öröm végiglapozni ezt a kötetet. De... Nem szolgálánk könyvművészetünk igazságát, ha az elismerés hangja nem engedné szóhoz jutni kifogásunkat. Előre kell bocsátani, hogy kritikai megjegyzésünk nem a könyvművészetnek, hanem a tudománynak a kritikája. De lehet-e valóban hibátlan az a könyvművészeti alkotás, amely nem rendeli alá magát mindenestől annak, ami létezésének értelmet ad, a tudás, az ismeret, a művészet közvetítésének? Mert a könyv is, mint akármelyik közvetítőművészet; a színjátszás, az illusztráció, vagy a zenei interpretátor művészete, csak „cifra szolgál”; minden mozdulatát a szolgálat kell, hogy jellemezze. Öncélú, önmagáért való színművészet, vagy illusztráció éppen úgy nem lehetséges, mint ahogy könyvművészet sem! — A Hungária-könyv a régi játékkártyák művelődési és művészettörténeti szempontból egyaránt érdekes emlékeinek bemutatására vállalkozott. De, úglátszik a kiadó nincs tudatában annak, hogy ez az eddig, nálunk kevéssé tanulmányozott történelmi emlék, a játékkártya, éppolyan fontos dokumentuma lehet a kutatásnak, mint bármely más kisművészeti emlék. Így aztán az az érzésünk, hogy — az egyetlen cél helyett, ami nem lehetett volna más, mint a játékkártya-emlékek minél tökéletesebb bemutatása — az emlékeket csak eszköznek tekintették bibliofil céljaikhoz. „A régi játékkártyákat kézzel színezték, — olvassuk a könyv kolofónjában, mintegy előzetes védekezésül — gyakran sablón alkalmazásával. A színek nem mindig fedik egymást, gyakran kifutnak egymás alól, alig van két egyforma kártya. Az újabb kártyák litográfiai úton készültek, néha 7—8 színben. E két okból eleve le kellett mondanunk arról,

hogy könyvünkben teljesen hű hasonmásokat nyújtunk, reprodukcióink az egységes nyomdatechnika következtében csak megközelítik az eredetit.“ A kiadó önvédelme semmiképen sem fogadható el. A modern reprodukáló technikának megvan az eszköze az emlékek tökéletes visszaadására, — igaz, nagy anyagi áldozatokat kíván — de a tökéletes visszaadás helyett a Hungária-nyomda a könnyebbet választotta, a nyomáshoz újra rajzoltatta a kártyalapokat. Nem kell tovább magyaráznunk, hogy az így megvalósított illusztrációk bármilyen szépek is a szemnek, a historikus számára csaknem annyira használhatatlanok, mintha egy Dürer-monográfiában a művész metszeteit egy modern fametsző dúcai nyomán sokszorosítanák.

Végül, még a Magyar Bibliofil Társaság elnökségéhez lenne egy tiszteletteljes javaslatunk. „Az év legszebb könyve“ kitüntetése a magyar nyomdászat évenként visszatérő eseménye. Az évvégi kitüntetés szemelláthatóan tökéletesebb nyomtatványok készítésére ösztönöz évről-évre. Érzésünk szerint, a nyomdász mesterség nemes versenyt csak fokozni lehetne, kiadvállalataink és nyomdáink tudatosabban törekedhetnének szép könyvek előállítására, ha a kitüntetés ösztönzésén túl is segítségükre volna a Bibliofil Társaság. A segítség alatt a nyilvános kritika formájára gondolunk. A kiadvállalatoknak és a nyomdáknak a belső önkritika mellett szükségük volna az ország legelső könyvművészeti szakembereinek, a Magyar Bibliofil Társaság elnökségének kritikai hozzászólására. Kritikára persze nemcsak a kitüntetett „legszebb könyvek“-nek van szükségük, hanem mindazoknak a kiadványoknak, amelyek bármely formában is bele tartoznak a szép könyvek versenyébe. A nyilvános kritikának igen könnyen meg lehetne találni a módozatát. A legértékesebb kritika az lenne, ha az elnökség, a tárgyalásokon kialakult véleményének tolmácsolására megbízná egyik tagját és e tag — nevezzük előadónak, vagy bárhogy — kritikai fogalmazványát, mint a Társaság döntését nyomtatásban is nyilvánosságra hozná.

TOLNAI GÁBOR.

Felvidéki és Kárpátaljai könyvgyűjtés. A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Könyvtára a trianoni békekötés óta állandóan gyűjtötte a volt Csehszlovákia területén megjelent hungaricumokat. A gyűjtemény mégis nagyon hiányos maradt.

Ezért a Könyvtár, a Felvidék visszacsatolása után, azonnal kérésrel fordult a rádió és hírlapok útján a visszacsatolt nyomdák tulajdonosaihoz, a nagyközönséghez, az ottani kiadókhöz, egyesületekhez, katonai, egyházi és közigazgatási hatóságokhoz, hogy az elmúlt húsz esztendő irodalmi termékeit ajándékozzák a Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchényi Könyvtárának.